

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 6.020303 «Філологія»

Дидактизація художніх творів для уроку іноземної мови

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПР-42

Сокол Ольга Сергіївна

Науковий керівник:

викладач

Назаренко Олена В'ячеславівна

Суми 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК БАЗОВА НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ.....	5
1.1 Роль дидактичних матеріалів на уроках іноземної мови	5
1.2 Переваги художньої літератури при викладанні іноземної мови	6
1.2.1 Використання художньої літератури на уроках іноземної мови	8
1.2.2 Три основні підходи до роботи з літературним текстом на уроці	12
1.3 Методи активізації пізнавальної діяльності учнів.....	13
РОЗДІЛ 2	
СПЕЦИФІКА РОБОТИ З ДИДАКТИЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ	14
2.1 Робота з художніми текстами в молодших класах	14
2.2 Застосування дидактичних матеріалів на середньому етапі	17
2.3 Особливості роботи з художніми творами в старших класах.....	21
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТОК А	30
ДОДАТОК Б.....	33
ДОДАТОК В.....	38

ВСТУП

Читання художніх текстів є одним з найважливіших засобів отримання інформації та одним з провідних форм мовної діяльності, що сприяють розвитку комунікативних навичок. Вважається, що володіння іноземною мовою безпосередньо залежить від кількості та якості прочитаних текстів цією мовою. Читання сприяє активному оволодінню навичок спілкування в усних і письмових формах.

Тексти художньої літератури є засобом залучення учнів до культури країни досліджуваної мови та всього світу, вони долучають їх до світу загальнолюдських морально-естетичних цінностей. Мова текстів художньої літератури сприяє розвитку мовної культури, збагаченню мовних знань учнів, набуттю навичок усного мовлення. Художній текст займає гідне місце на заняттях з іноземної мови. Використання літературних текстів при навчанні іноземній мові має важливе значення в розвитку іншомовної комунікативної компетенції, що є метою навчання іноземній мові.

Актуальність теми дослідження зумовлена недостатньою кількістю текстів художньої літератури в навчальних посібниках та підручниках з іноземної мови. Найчастіше в якості дидактичного матеріалу наводяться тексти, написані авторами підручників. Такі тексти в більшості випадків позбавлені експресії, а їх зміст одноманітний. Незважаючи на посилену зацікавленість науковців у ролі художніх текстів при вивченні іноземної мови, нами була відмічена недостатня кількість наукових доробків щодо розгляду окресленого явища. Серед визначних дослідників вирізняються постаті В. В. Давидова, П. Я. Гальперіна, Л. В. Занкова, Д. Б. Ельконіна, Б. Г. Ананьєва, Д. Н. Богоявленського, Л. С. Виготського, П. Я. Голанта, М. А. Данилова.

З огляду на означену актуальність, **метою** роботи постає дослідження теоретичних та практичних основ використання тексту художнього твору як об'єкта комунікативної діяльності, створення текстотеки на цій основі й

розробка методики роботи з художнім текстом в процесі вивчення іноземної мови.

Для реалізації поставленої мети було окреслено ряд дослідницьких **завдань**: 1) розглянути лінгвістичні та дидактичні особливості художнього тексту; 2) вивчити теоретичні та практичні аспекти навчання іноземній мові: принципи, функції та етапи; 3) виявити принципи і критерії відбору художніх текстів і вимоги до них; 4) сформувати текстотеку художніх текстів; 5) розглянути методику навчання з використанням художнього тексту на уроці іноземної мови.

Об'єктом даної роботи є педагогічний процес з вивчення іноземної мови. **Предметом** виступає навчання комунікації в контексті використання художнього тексту.

Для вирішення сформульованих завдань використовувалися наступні **методи** дослідження: вивчення і аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної і лінгвістичної літератури, вивчення нормативних документів, що регламентують процес навчання іноземній мові у школі; метод суцільної вибірки, прагматичного аналізу, описовий, функціональний, метод спостереження та словникової дефініції.

Теоретичне значення дослідження полягає у визначенні поняття «текстотека художніх текстів» в контексті навчання комунікації, розгляді «тексту» з лінгвістичних і лінгводидактичних позицій, у використанні інтегрованого підходу в навчанні іноземної мови.

Практичне значення даної роботи визначається можливістю використання розробленої текстотеки художніх творів учителями і студентами-практикантами під час їх професійної педагогічної діяльності.

Структура роботи: Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків, списку використаних, лексикографічних та ілюстративних джерел. Загальний об'єм роботи (без списків літератури) складає 25 сторінок. Список використаних джерел включає 28 найменувань.

Результати дослідження відображені в науковій статті, опублікованій у збірнику статей «Актуальні проблеми сучасної іноземної філології».

РОЗДІЛ 1

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК БАЗОВА НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ

1.1 Роль дидактичних матеріалів на уроках іноземної мови

При аналізі своєї самостійної роботи на уроках іноземної мови учні часто вказують на потребу в самоконтролі цієї роботи, на необхідність в розгорнутих коментарях різної складності, що зустрічаються при виконанні завдань, на труднощі в самостійній орієнтації в теоретичному матеріалі. Деякі учні, не маючи зібраних в одному посібнику всієї необхідної інформації, у пошуках потрібної – частіше звертаються до викладача, ніж до підручника або граматичного довідника. Таким чином, виникає необхідність створення спеціальних дидактичних матеріалів, призначених як для самостійної роботи учнів, так і для класної роботи.

Дидактичний матеріал – це особливий тип навчальних матеріалів, переважно наочних: карти, таблиці, набори карток з текстом, цифрами або малюнками, у тому числі матеріали, створені на базі інформаційних технологій, які роздають учням для самостійної роботи на аудиторних заняттях і вдома або демонструються педагогом перед усім класом [26], [27], [28]

Використання дидактичних матеріалів на уроках іноземної мови дозволяє встановити контроль зі зворотним зв'язком, з діагностикою помилок за результатами діяльності і оцінкою результатів. Також дидактичні матеріали направлені на самоконтроль і самокорекцію, тобто на тренування в процесі засвоєння навчального матеріалу.

У процесі роботи з дидактичними матеріалами в учнів посилюється мотивація до навчання, відбувається розвиток певного виду мислення (наочно-

образного, теоретичного, логічного), здійснюється процес формування культури навчальної діяльності, інформаційної культури суспільства, активізується взаємодія інтелектуальних й емоційних функцій при спільному вирішенні дослідницьких (творчих) навчальних завдань [1, с. 9 – 17].

Наприклад, якщо це матеріали контролюючого характеру, то вони повинні обов'язково передбачати можливість самоперевірки і самоконтролю.

Система дидактичних матеріалів в навчальному процесі повинна також передбачати послідовне, поетапне навчання учнів різним прийомам або способам навчальної діяльності, а також використання завдань різного рівня (репродуктивного, перетворюючого або творчого) [5, с. 197].

Таким чином, використання дидактичних матеріалів для викладання іноземної мови є шаблоном до досягнення успішного засвоєння учнями іншомовної комунікативної компетенції (мовленнєвої, навчальної, пізнавальної), а також підвищенню ефективності вивчення іноземної мови.

1.2 Переваги художньої літератури при викладанні іноземної мови

Важливу роль у вивченні іноземної мови з урахуванням її культурологічного аспекту відіграє робота з художньою літературою – корпусом, що складається з різноманіття художніх текстів даної мови. Знайомство і вивчення іноземної художньої літератури обов'язково включено в навчальний освітній мінімум. І оскільки художній текст (ХТ) є основою мови, то його роль у цьому процесі важко переоцінити. У зв'язку з цим ХТ давно закріпився у програмі навчання іноземної мови.

ХТ розуміється як окремий, надзвичайно індивідуальний твір художнього мовлення, написаний даною мовою, як цілісна одиниця в системі подібних текстів [3, с. 26 – 31].

При знайомстві з художньою літературою іншого народу учні отримують уявлення про культурні коди, які лежать в основі мови, і знаходять такі основи,

на які в подальшому вони можуть спиратися при інтерпретації тексту іноземною мовою.

Розуміння ХТ іноземною мовою є запорукою подальшого успішного освоєння мовних і культурних тонкощів і є опорою у вирішенні естетичних і етичних питань, що виникають при перекладі іноземного тексту на рідну мову.

Іноземний ХТ, таким чином, як носій певної моделі культури, допомагає глибшому пізнанню чужої культури, з одного боку. З іншого ж, постійне зіставлення тексту зі знайомими, вітчизняними реаліями, сприяє більш глибокому розумінню рідної культури [13, с. 12]. У зв'язку з вищесказаним, очевидно, що значне місце в успішному й ефективному вивченні іноземної мови займає переклад ХТ як з іноземної мови на рідну, так і з рідної – на іноземну.

Серед переваг використання художньої літератури при викладанні іноземної мови можна визначити наступні:

1. ХТ є значним мотивуючим фактором у процесі вивчення іноземної мови.
2. ХТ є джерелом знань історії народу і його мови, його культури і традицій.
3. Робота з ХТ значно збільшує словниковий запас учнів.
4. Поетичні та прозові твори сприяють засвоєнню фонетики іноземної мови.
5. Навіть часткові, поверхневі знання іноземної художньої літератури та вміння підтримати бесіду на літературні теми поглиблює комунікативну компетентність учнів, сприяє встановленню контактів з носіями мови, дозволяє встановити їх на більш якісному високому рівні.
6. Творчий підхід педагога до роботи з ХТ створює на заняттях інтелектуальну й емоційну атмосферу, сприяє поглибленню взаємин між учнями, а також між учителем та учнями, що, безсумнівно, сприяє розвитку їх особистості [6].

7. За допомогою роботи з ХТ учень певною мірою усвідомлює той факт, що найчастіше образний вислів або нерідко цілий контекст твору стає сферою, фоном щоденної мовної комунікації [20, с. 83].
8. Знання художньої літератури інших народів створює у свідомості учнів певну альтернативу по відношенню до офіційної уніфікованої культури.

Включення художньої літератури на уроках іноземної мови не тільки розширює словниковий запас, сприяє формуванню навичок читання і тренує пам'ять, а й поповнює «культурний багаж» учня, що в цілому підвищує мотивацію при вивченні мови. Уміння використовувати у процесі мовлення іншомовні прислів'я і приказки, крилаті вирази, афоризми і відомі цитати з літературних творів іноземних класиків важко переоцінити, адже це також частина культурної спадщини людства, того найціннішого культурного пласта, без знання якого не може бути всебічно розвиненого і високоосвіченого сучасного фахівця.

1.2.1 Використання художньої літератури на уроках іноземної мови

На думку швейцарського письменника і філософа Петера Біера, освічена людина вміє так читати книги, що під впливом прочитаного вона змінюється. Обов'язкова ознака освіченої людини: вона розглядає читання не як збір інформації чи приємне проведення часу, а як щось, що може означати внутрішню зміну [9, с. 12 – 14].

Читання – одне з основних мовних навичок, яким учні повинні оволодіти у процесі вивчення іноземної мови. Читаючи іншомовний текст, людина повторює вивчений лексичний і граматичний матеріал, запам'ятовує написання і значення слів, словосполучень і, таким чином, вдосконалює свої знання з іноземної мови [4, с. 24]. При цьому навички читання є і кінцевою метою навчання, і засобом досягнення цієї мети. У процесі вивчення іноземної мови читання є одним з найважливіших джерел мовної та соціокультурної

інформації. Використання літературних текстів, наприклад, у рамках домашнього читання дозволяє не тільки перетворити процес вивчення іноземної мови в захоплююче заняття, але і допомагає учням познайомитися з сучасними реаліями країни мови, що вивчається.

Використання домашнього читання безперечно цінне: по-перше, тому, що учень стикається з «живою» мовою, а не умовно-навчальною; по-друге, є можливість висловити свою думку і дати оцінку твору, його ідейному змісту і героям [8]. В умовах шкільного та вузівського навчання іноземним мовам поки немає більш цінного джерела, стимулюючого мовну діяльність, ніж ХТ. Саме під час обговорення ХТ учням найлегше позбутися жорстких рамок навчального процесу і вільно висловлювати свої думки та емоції. Читаючи іншомовну літературу, можна не тільки дізнатися нові слова і метафори, що описують душевні переживання, але і навчитися більш диференційованому і нюансованому викладу й опису подій, що у свою чергу збагачує наш світ почуттів і розвиває здатність до співпереживання.

У сучасній методиці вивчення іноземних мов переважно використовуються – особливо на початковому етапі – дидактизовані тексти, створені спеціально для навчальних цілей, побудовані на вивченому лексичному і граматичному матеріалі і носять інформаційний характер. Ці тексти дозволяють навчати раціональному вилученню конкретної фактичної інформації на рівні значень [22, р. 27 – 30]. Безсумнівно, змістовна сторона навчальних матеріалів, призначених для читання, має важливе значення. Саме зміст таїть у собі потенційну можливість пробудити в учнях позитивну мотивацію, викликати потребу в читанні іноземною мовою.

У зв'язку з цим особливе значення у викладанні іноземних мов має читання художньої літератури, оскільки літературний текст, зачіпаючи світ почуттів людини, має емоційний вплив на читача не тільки завдяки образному зображенню дійсності, а й завдяки відображенню автором свого бачення світу, з яким читач співвідносить свою систему цінностей [25, р. 221 – 223]. Необхідність тлумачення чужого світу в літературному тексті спонукає учнів

до активізації елементів і структур власного світу. Таким чином, ХТ являє собою не тільки матеріальний «продукт» творчої діяльності автора, а й джерело ідей, емоцій, що стимулюють пізнавальну діяльність читача.

Особливістю сприйняття текстів на іноземній мові є те, що потрібно проводити в процесі читання подвійне декодування: мовно-семантичне та мовно-естетичне [7, с. 165]. Іншомовний текст представляється носіям іншої культури в іншій якості. Він є не тільки твором мистецтва, а й джерелом лінгвокраїнознавчої інформації. За мовною складністю літературного тексту нерідко стоїть складність розуміння способу мислення іншого народу. Складність збільшується, якщо мова йде про твір, «віддалений» від читача у часі. У зв'язку з цим зростає значення знань історичного, культурного і лінгвокраїнознавчого плану.

Саме тому використання ХТ, які відображають інше бачення світу, іншу культуру на визначеному етапі розвитку, які передають думки і почуття сучасників певної епохи і, по суті, дають читачам можливість відчувати «подих часу», є безцінним джерелом знань і досвіду всього людства і засобом формування соціокультурної компетенції [17, с. 49 – 55].

При організації читання іноземною мовою необхідно враховувати цілий ряд особливостей, якими володіє ХТ:

1. Системний характер, що обумовлює значимість всіх компонентів у тексті і передбачає розгляд їх у взаємозв'язку.
2. Антропоцентризм, який диктує необхідність трактування подій і явищ через призму загальнолюдських цінностей [23, р. 57 – 59].
3. Образність – образний лад, що обумовлює необхідність «мислення в образах», активізації й розвитку уяви.
4. Діалогічність, яка передбачає активну співтворчість автора і читача.
5. Полісемантичність, варіативність тлумачень сенсу літературного тексту, з яких впливає одна з найважливіших цілей навчання розумінню тексту – проникнення в його зміст [2, с. 72].

6. Наявність підтексту, що висуває необхідність формування умінь осягати приховані зв'язки між висловлюваннями і мотивами, а також умінь семантичного аналізу, що базується на прогнозуванні семантики слів, пропозицій і контексту.
7. Наявність в ХТ лінгвокраїнознавчої інформації, що передбачає формування таких умінь, як пошук і виявлення носіїв даної інформації в елементах мовного і структурного оформлення ХТ [10, с. 9 – 12].

Тож можемо виділити наступні переваги ХТ перед науково-популярними і навчальними текстами при вивченні іноземної мови:

1. Художній текст спрямований на загальне пізнання людини, отже, відповідає прагненням і запитам молоді.
2. Художній текст має широку тематику і не вимагає спеціалізованих фонових знань, на відміну від науково-популярної та іншої нехудожньої літератури.
3. Композиційна побудова ХТ – відсутність фрагментарності, фабульності – дозволяє спрямувати всі елементи сюжету на вирішення конфлікту, що дозволяє підтримувати інтерес протягом усього процесу читання [21, с. 9].

Використання художньої літератури на уроках іноземної мови – це творчий і естетичний процес. У літературному творі мотиви дій персонажів, взаємини між ними, внутрішні процеси, оцінка подій не виражені автором прямо, а повинні бути зрозумілі та інтерпретовані читачем. Складний інтелектуальний процес розкриття і поглиблення імпліцитного змісту твору обумовлений індивідуальними особливостями сприйняття тексту читачем, його практичним життєвим досвідом, вже сформованими стратегіями і техніками виявлення смислів. Глибина і точність сприйняття залежать також від ступеня володіння іншомовним матеріалом, від умінь бачити логічні зв'язки між фактами, користуватися довідковою літературою та від індивідуальної швидкості читання.

1.2.2 Три основні підходи до роботи з літературним текстом на уроці

Літературний текст складний своєю граматичною структурою і незрозумілий з культурологічної точки зору, може містити непотрібні лексичні одиниці, що ускладнюють розуміння. Однак граматична і культурологічна складність тексту є мотивацією до поглибленого вивчення тексту.

Таким чином можемо виділити три основні підходи до вивчення літературного тексту, об'єднуючи їх в три моделі:

1. Культурна модель, коли літературний текст розглядається як продукт, джерело інформації про досліджувану культуру. Основний акцент робиться на соціальний, політичний, історичний контекст, приналежність тексту до літературних течій і жанрів. Дана модель орієнтована на педагога і широко поширена в університетській практиці викладання [12, с. 125].
2. Мовна модель, коли при вивченні тексту приділяється велика увага лексико-граматичним структурам або стилістичному аналізу, що дозволяє усвідомлено інтерпретувати текст. Дана модель більш орієнтована на учнів, дозволяє підвищити спільне володіння іноземною мовою і робить підхід до літератури більш компетентним [11, с. 67], [18, с. 159].
3. Модель персонального зростання орієнтована на учнів і сам процес вивчення тексту. При цьому підході учням пропонується висловлювати свою думку, описувати власний досвід, виражати ставлення до прочитаного. Дана модель сприяє взаємодії між читачем і текстом, роблячи вивчення мови більш персоніфікованим [14, с. 84].

Підсумовуючи все вищесказане, зазначимо: наявний позитивний вплив використання художнього тексту на уроках іноземної мови, відзначаючи безсумнівні переваги художнього слова для мовного і естетичного розвитку учнів. Незважаючи на деякі розбіжності з цього питання, зміна вектора щодо літературного тексту у практиці викладання має успіхи.

Крім таких очевидних переваг використання літератури, як автентичної і природної, розвиток мовних навичок, збагачення і розвиток усного мовлення, а також емоційних і психологічних переваг, існує і ще одне, безпосередньо пов'язане з академічністю процесу навчання – читання художнього тексту забезпечує загальну грамотність і дозволяє розвинути навички критичного мислення, вміння аналізувати, самостійність, які необхідні для формування грамотного фахівця в будь-якій сфері.

1.3 Методи активізації пізнавальної діяльності учнів

У педагогічній практиці та в методичній літературі традиційно прийнято ділити методи навчання за джерелом знань: словесні (розповідь, лекція, бесіда, читання), наочні (демонстрація натуральних, екранних та інших наочних посібників, дослідів) і практичні (лабораторні та практичні роботи). Кожен з них може бути активним, менш активним та пасивним.

Ці методи не можна назвати новими. Однак, їх застосування досі не було системним. Вони пов'язані між собою тим, що їх форма і зміст дозволяють формувати поряд з комунікативною компетенцією окремі комунікативні та інтелектуальні вміння, які в сукупності складають уміння критичного мислення. Такі методи і форми, як дискусія, метод проектів, дидактична гра, займи особисті позиції, метод ПРЕС, мікрофон, робота в групах і т.д. [16, с. 211].

Дискусія дає можливість:

1. Активізувати пізнавальну діяльність учнів.
2. Сформувати певну культуру мови, вміння вислухати співрозмовника до кінця не перебиваючи; ставити питання, заперечувати або, навпаки, погоджуватись [15, с. 119].
3. Формувати свідоме ставлення до розгляду проблеми, активність в обговоренні проблеми, яка назріла, націленість на з'ясування причин її

виникнення, а також на її рішення. Мова, таким чином, є одночасно і метою, і засобом навчання [19, с. 229 – 232].

4. Формувати культуру творчого оперативного мислення.
5. Створювати умови для використання особистого досвіду і отриманих раніше знань для засвоєння нових.

Пізнавальний інтерес – це головний засіб навчання. Класична педагогіка стверджує: «Смертельний гріх учителя – бути нудним». Тому потрібно віддавати перевагу тим формам і методам, які передбачають залучення учнів до активного добування знань. Досвід або проблемне навчання не можна протиставляти інформаційним методам або репродуктивному засвоєнню знань. Тільки вмиле їх поєднання дає можливість підвищити ефективність навчання. Актуальним сьогодні є впровадження в навчальний процес таких засобів активізації, як системи пізнавальних і творчих завдань, застосування різних прийомів співпраці й навчального діалогу, групової та індивідуальної роботи, що сприяє зміцненню інтересів дітей.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА РОБОТИ З ДИДАКТИЧНИМИ МАТЕРІАЛАМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

2.1 Робота з художніми текстами в молодших класах

В умовах вивчення іноземної мови поза мовним середовищем, особливу роль набуває читання художніх творів мовою, що вивчається, як можливість створення освітнього простору. Раніше вважалося, що урок іноземної мови є формою організації освітнього процесу, мета якого – знання, вміння, навички. Урок, побудований на концепції діалогу культур, є простором освітньої діяльності, місцем набуття знань з іноземної мови. Вивчення іншомовної культури робить внесок у становлення учня як суб'єкта своєї культури. Отже, оволодіння іноземною мовою є не самоціллю, а одним з аспектів виховання

особистості людини. З урахуванням всіх принципів вчитель підбирає і використовує художні тексти.

Основна робота з текстами в початковій школі проводиться на уроках літературного читання. Пріоритетною метою навчання літературному читанню в початковій школі є формування читацької компетентності молодшого школяра, усвідомлення себе як грамотного читача, здатного до творчої діяльності.

Читацька компетентність визначається володінням технікою читання, прийомами розуміння прочитаного і прослуханого твору, знанням книг і вмінням їх самостійно вибирати, сформулюванням духовної потреби в книзі як засобі пізнання світу і самопізнання [11, с. 201].

Велика увага на уроках літературного читання приділяються роботі з текстами не тільки для формування техніки читання і розуміння прочитаного, а й для розвитку наступних показників, які спрямовані на формування здатності учнів застосовувати отримані знання, вміння і навички в навчальних і життєвих ситуаціях:

1. Знаходження інформації.
2. Інтерпретація тексту.
3. Рефлексія на зміст тексту або його форму та їх оцінка.

Які ж треба використовувати прийоми, щоб допомогти учням зрозуміти текст? Розглянемо основні етапи роботи з літературним твором:

1 етап – підготовка до читання та введення в тему. На цьому етапі вчитель пропонує розглянути ілюстрації до твору, прочитати назву, ім'я та прізвище автора, висловити припущення про тему, героїв, зміст тексту. Важливим етапом роботи з текстом є знайомство з ключовими словами.

2 етап – первинне цілісне сприйняття твору, як правило, забезпечуються таким прийомом, як читання вчителем вголос. Однак можуть бути використані й інші прийоми: читання тексту спеціально підготовленими дітьми; читання тексту дітьми по ланцюжку; комбіноване читання – коли вчитель і викликані учні читають текст поперемінно.

3 етап – перевірка первинного сприйняття, – з'ясування учителем емоційної реакції дітей на твір та їх розуміння загального змісту твору. Найзручнішим прийомом є ведення бесіди вчителем іноземною мовою. Число питань повинно бути невелике:

1. Чи сподобався вам твір?
2. Що особливо сподобалося?
3. Що викликало ваш сміх?
4. Коли героя було шкода?
5. А чи було вам соромно за героя?
6. Чи збіглися ваші початкові припущення зі змістом тексту?

4 етап – аналіз – розуміння змісту тексту, головних думок, почуттів героїв, оцінка вчинків. Найпоширеніший прийом аналізу – постановка питань до прочитаної частини також іноземною мовою:

1. Навіщо вони вирушили в поїздку?
2. Де побували під час поїздки?

Невід'ємним елементом аналізу кожної частини твору є словникова робота. На даному етапі роботи з метою кращого розуміння змісту тексту може бути запропоновано і складання плану. Складаючи план тексту, учень виконує операції, пов'язані з аналізом структури та змісту тексту: проводить смислове угруповання тексту, виділяє опорні пункти, розчленовує текст на смислові частини і підбирає заголовки, здійснює смислове і логічне співвіднесення частин плану один з одним (Додаток Б). Важливо вчити учнів не тільки складати план, а й розкривати перед ними його основну роль в якості опори для майбутнього переказу тексту і розуміння його змісту.

Маємо такі етапи роботи над планом:

1. Уважно прочитайте текст.
2. Виділіть головні думки тексту.
3. Перевірте те, як вони співвідносяться одна з одною.
4. Згрупуйте текст навколо головної думки (розділіть його на смислові частини).

5. За кількістю головних думок визначте кількість пунктів плану.
6. Сформулюйте головні думки коротко (запишіть їх у вигляді пунктів плану).
7. Прочитайте текст повторно, перевірте, чи нічого не випустили.

Отже, технологія осмисленого розвиваючого читання допоможе сформувати у дітей уміння висловлювати свою позицію і аргументовано її захищати, усно і письмово оформляти свої думки з приводу прочитаного, розуміти художній текст і бачити позицію автора.

2.2 Застосування дидактичних матеріалів на середньому етапі

Основним критерієм для використання тексту в навчальному процесі є здатність даного твору пробудити інтерес учнів до його змісту, подій, дійових осіб. Школярі охоче читають казки та пригодницькі романи, ніж описові країнознавчі статті.

Крім того, літературний твір має прочитуватися від початку до кінця. Це підтримує інтерес учнів, їм хочеться дізнатися, що трапиться з героями далі. Літературний твір має володіти цікавою фабулою, мати виражене емоційне забарвлення, містити велику кількість діалогів. Він повинен сприяти формуванню високих моральних якостей учнів: доброти, співчуття, товариства, активної життєвої позиції.

Текстотека орієнтована на цілі навчання служить стимулом для навчальної комунікації, містить фактичний і мовний матеріал для розвитку соціокультурної компетенції. Під соціокультурною компетенцією розуміється аспект комунікативної здатності, який включає в себе такі специфічні риси суспільства і його культури, які виявляються в комунікативній поведінці членів цього самого суспільства [5, с. 187].

Що стосується текстотеки ХТ, її слід укладати відповідно до літературних жанрів. Можемо запропонувати наступний розподіл жанрів:

1. Прозаїчні твори (оповідання, нарис, повість, новела, роман).

2. Поетичні твори (вірш, байка, поема).
3. Драматичні твори (п'єса, сценарій).
4. Фольклорні твори (казка, загадка, прислів'я, приказка і т. п.).

На середньому етапі навчання текст необхідно правильно застосовувати. Для найбільш адекватного його використання вчителю необхідно чітко уявляти, а потім використовувати в роботі зміст і структурні особливості тексту як основи складання учнем власних мовних висловлювань іноземною мовою. Робота з ХТ передбачає його повне розуміння з допомогою певних завдань. Методисти виділяють три етапи роботи: предтекстовий, текстовий і післятекстовий.

Предтекстовий етап роботи має на меті диференціювання мовних одиниць і мовних зразків. На цьому етапі учні тренуються дізнаватися мовні одиниці в тексті, визначати їх семантику [8, с. 58]. Крім того, вони оволодівають різноманітними структурними матеріалами, наприклад, словотворчими елементами, видо часовими формами дієслова і т.д. Також на цьому етапі розвивається мовна здогадка, яка сприяє розвитку навичок ймовірнісного прогнозування. На предтекстовому етапі можуть бути використані такі вправи, як:

1. Впізнавання слова за формальною ознакою (визначення за формальними ознаками частини мови виділених слів, визначення від яких слів утворені дані слова і т.д.).
2. Впізнавання слова за семантичною ознакою (заповнення пропусків відповідними за змістом словами, знаходження синонімів, антонімів у ряді даних слів, вибір з тексту слів, що позначають предмети, дії та ін., вибір слів з тексту заданої теми);
3. Автоматизація впізнавання лексичних одиниць (знаходження в ряді слів іменника, дієслова, прикметника і т.д.).
4. Розрізнення граматичних явищ (вибір з тексту досліджуваних явищ, пояснення вживання певної граматичної форми).

5. Вправи з підставлення (заміна виділеної форми за зразком, складання речень зі слів).
6. Трансформаційні вправи (складання з двох речень одного простого, складання складнопідрядного речення з наведених простих).
7. Навчання роботі зі словником (визначення значення складного слова за його елементами, трансформація граматичної форми слова з тексту в словникову, вихідну форму).
8. Прогнозування змісту того, що читається (Додаток А).

Текстовий етап роботи націлений на використання різноманітних прийомів вилучення інформації та трансформацію текстової структури і мовного матеріалу тексту [6]. Тут можуть бути використані наступні вправи:

1. Ущільнення тексту (розташування речень абзацу за ступенем важливості інформації; скорочення речень, абзаців, окремих фрагментів тексту за рахунок виключення несуттєвої інформації) (Додаток Б).
2. Реконструкція тексту (складання речень із заданих ключових слів за зразком, складання скороченого варіанту тексту з 10 речень на основі вибору їх із запропонованих 20 речень).
3. Перефразування (заміна слова синонімом за зразком, заміна слова дефініцією / описом, відтворення тексту за планом);
4. Узагальнення матеріалу (складання підсумкового висновку або резюме за змістом тексту) (Додаток Б).

Мета післятекстового етапу – виявлення основних елементів змісту тексту. На даному етапі використовуються такі вправи:

1. Виявлення теми тексту (виявлення слів, що виражають тему в абзаці або всього тексту; пошук узагальнюючих слів, формулювання теми).
2. Передача сюжету тексту (визначення найбільш значних подій і / або епізодів у тексті; оцінка значення вказаної події або епізоду для розвитку сюжету) (Додаток А).

3. Складання характеристики персонажів (виділення авторських характеристик; відповіді на питання до фрагментів тексту, постановка питань до фрагментів тексту) (Додаток Б).

Володіння іноземною мовою безпосередньо залежить від кількості та якості прочитаних текстів цією мовою. Читання сприяє активному оволодінню засобами іншомовного спілкування в усних і письмових формах.

Основним критерієм для використання автентичного ХТ в навчальному процесі є його здатність пробудити інтерес учнів до його змісту, подій, дійових осіб, реалій повсякденного життя, а також явищ духовного життя народу, його історії та культури. Очевидно, що без знання літературних фактів навряд чи можлива міжкультурна комунікація в повному розумінні цього слова [15, с. 48].

Уміння працювати з інформацією – одне з ключових умінь, закладених в концепції стандарту освіти на середньому етапі вивчення іноземної мови. Таким чином, вивчивши текстотеку ХТ як основу розвитку іншомовної комунікативної компетенції, можна зробити наступні висновки. Текстотека орієнтована на цілі навчання. Вона служить стимулом для навчальної комунікації, містить мовний матеріал, який сприяє розвитку соціокультурної та комунікативної компетенцій. Формування текстотеки слід здійснювати шляхом класифікації ХТ за літературними жанрами, що робить подальшу роботу з відбором певного тексту для уроку зручнішою.

2.3 Особливості роботи з художніми творами в старших класах

Крім того, що ХТ може бути використаний для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності в старших класах. У процесі цілеспрямованої роботи над ХТ можна сформувати навички різноманітних видів читання: переглядового, ознайомчого, навчаючого та рефлексивного.

1. Завдання переглядового читання – отримати загальне уявлення про зміст тексту, його розуміння в загальних рисах.
2. Ознайомче читання це швидкий вид читання, завданням якого є розуміння основних ідей кожного абзацу (кожної частини) і тексту в цілому, засвоєння його змісту без спеціальної установки на подальше відтворення. Перед старшокласниками ставиться завдання знайти головне в тексті, виявити, що повідомляється або охопити зміст кожної частини тексту в загальному вигляді [5, с. 217].
3. Навчаюче читання передбачає максимально повне і точне розуміння інформації й адекватне її відтворення в тих чи інших навчальних цілях. Даний вид читання забезпечує вдумливе, глибоке розуміння змісту тексту і повне його охоплення [28, с. 159].
4. Рефлексивне читання полягає в оволодінні наступними вміннями:
 - 4.1 Передбачати зміст предметного плану тексту по заголовку.
 - 4.2 Розуміти основну думку тексту.
 - 4.3 Прогнозувати послідовність викладу ідей тексту.
 - 4.4 Розуміти імпліцитну інформацію тексту.
 - 4.5 Виділяти не тільки головну, але і додаткову інформацію.
 - 4.6 Аналізувати зміни свого емоційного стану в процесі читання.
 - 4.7 Розуміти душевний стан персонажів тексту і співпереживати їм.

Одним з основних завдань сучасного навчання комунікації іноземною мовою в старших класах є формування вторинної мовної особистості, здатної

успішно здійснювати соціальну взаємодію з носіями іншої культури. Навчання комунікації іноземною мовою – це становлення мовних навичок, формування лексичних та граматичних навичок, а також навичок аудіювання.

При розвитку мовленнєвої компетенції учні оволодівають двома формами усного спілкування: монологічним та діалогічним.

До психологічних особливостей монологічного мовлення слід віднести спрямованість до слухача, емоційну забарвленість, що знаходять зовнішнє вираження в лінгвістичних і структурно-композиційних особливостях. Таким чином, монологічне мовлення завжди марковане комунікативною метою і завданням мовця. Комунікативність є основоположним фактором, що забезпечує адекватність спілкування на логіко-семантичному рівні [2, с. 76].

Монологічне мовлення переважно відноситься до контекстної мови, тому характеризується послідовністю і логічністю, повнотою, змістовністю, завершеністю і ясністю думки, що робить її більшою мірою незалежною від ситуації.

У навчанні монологічному мовленню використовують два способи: дедуктивний «зверху», та індуктивний «знизу». Дедуктивний – передбачає роботу над текстом-зразком, який включає в себе три етапи [24, р. 91 – 100].

Завданням першого є максимальне «присвоєння» змістовного плану тексту, його мовного матеріалу і композиції. Цьому сприяють завдання, спрямовані на вилучення з тексту інформації різного рівня: відповіді на питання, складання плану, підбір ключових слів до кожного пункту плану, виписування головних речень кожного абзацу, складання асоціограм і т.п.

Другий етап передбачає різноманітні перекази вихідного тексту: спочатку близько до змісту, потім від імені різних дійових осіб.

Третій етап – повну переробку вихідного тексту, так як означає комунікативно-мовленнєву реакцію на вихідні ситуативні умови.

Індуктивний спосіб має за основу розгортання висловлювання від речення до закінченого монологу.

Оскільки діалог є міжособистісним спілкуванням, у ньому немає адресата і адресанта, а є два комуніканта, і кожен з них в процесі діалогічного спілкування стає то адресантом, то адресатом інформації.

Навчання діалогічного мовлення здійснюється трьома способами: з використанням діалогу-зразка, на основі покрокового складання діалогу і за допомогою створення ситуацій спілкування [22, р. 27 – 30].

Робота з діалогом-зразком орієнтована на оволодіння учнями зразковими висловлюваннями на іноземній мові, тренування комунікативної взаємодії, оперування мовним матеріалом в діалогічному мовленні, виконання різних трансформацій з текстом діалогу, а також на формування навичок і умінь складання діалогу за зразком.

Покрокове навчання складання діалогу передбачає оволодіння старшокласниками тактикою побудови діалогу відповідно до мовної мети. Покрокове навчання орієнтоване також на формування навичок і вмінь конструювання діалогу в різних ситуаціях з урахуванням характеру комунікативних партнерів і їх рольових взаємодій [22, р. 27 – 30].

Розглянувши методику роботи з художнім текстом на заняттях з іноземної мови можна зробити наступні висновки: в умовах вивчення іноземної мови поза мовним середовищем особливу роль набуває читання художніх творів мовою, що вивчається, як можливість створення освітнього простору.

Методична організація відібраних текстів здійснюється у вигляді текстотеки. Текстотека ХТ – це певний набір навчальних текстів, які класифіковані за жанрами художньої літератури, котра повинна бути орієнтована на мету навчання.

Робота з відібраним текстом передбачає три етапи: предтекстовий, текстовий і післятекстовий. Для кожного етапу характерний певний перелік вправ. При розвитку мовленнєвої компетенції учні опановують дві форми усного спілкування: монологічного та діалогічного.

ВИСНОВКИ

На основі розглянутого теоретичного матеріалу про текст як об'єкт комунікативної діяльності учня було встановлено наступне: текст – є вищою одиницею синтаксичного рівня і засобом соціальної комунікації. Всі тексти належать до певного стилю і жанру. Тексти художнього стилю відрізняються образністю, виразністю і емоційністю; впливають на мислення і уяву читача, а також інформують його.

Аналіз лінгводидактичних аспектів художнього тексту показав, що він має особливу цінність під час навчання іноземній мові, оскільки виступає в якості зразка функціонування мови в межах заданої теми, ситуації спілкування.

Комунікація являє собою форму усного спілкування, за допомогою якої відбувається обмін інформацією, що здійснюється засобами мови, встановлюються контакт і взаєморозуміння, виявляється вплив на співрозмовника відповідно до комунікативних намірів. Навчання іноземній мові – це становлення мовних, розвиток лексичних та граматичних навичок, а також навичок аудіювання. Навчання іншомовній комунікації відбувається на основі художнього тексту.

Важливо, щоб художній текст, який використовується на уроках іноземної мови, відповідав основним принципам відбору текстів: співвіднесеність змісту тексту лінгвосоціокультурної спрямованості; автентичність мовного матеріалу. А також наступними критеріями: вплив на мотиваційну і емоційно-оцінну сфери особистості, доступність змісту і форми, розвиваючі і виховні цінності, методичну доцільність відповідно до програмних вимог, мету і завдання навчання.

Розглянувши методику роботи з художнім текстом на заняттях з іноземної мови можна зробити наступні висновки: в умовах вивчення іноземної мови поза мовним середовищем, особливу роль набуває читання художніх

творів на мові, що вивчається, як можливість створення освітнього простору. Методична організація художніх текстів може здійснюватися у вигляді текстотек. Текстотека художніх текстів – це певний набір навчальних текстів, які класифіковані за жанрами художньої літератури.

Робота з відібраним текстом з текстотек передбачає три етапи: передтекстовий, текстовий і післятекстовий. Для кожного етапу характерний певний перелік вправ.

Таким чином, дослідивши дане питання, ми прийшли до висновку, що роль художнього тексту на уроках іноземної мови дуже велика. Він є засобом активізації мовного матеріалу і розвитку навичок іншомовного спілкування. Робота над художнім текстом є невід'ємним компонентом процесу навчання іноземній мові. Автентичний художній текст має специфічні лінгвістичні особливості й, безсумнівно, лінгводидактичний потенціал.

Метою нашого дослідження було вивчити теоретичні та практичні основи використання художнього тексту як об'єкта комунікативної діяльності, на цій основі створити текстотеку і розробити методику роботи з художнім текстом в процесі вивчення іноземної мови.

У процесі роботи була досягнута мета нашого дослідження:

1. Розглянуто лінгвістичні та дидактичні особливості художнього тексту.
2. Досліджено принципи, етапи та функції навчання комунікації іноземною мовою.
3. Виявлені принципи і критерії відбору художніх текстів і вимоги до них.
4. Сформована текстотека художніх текстів (додатки).
5. Розглянуто методику роботи з художнім текстом.

Нами було визначено, що перманентне використання художніх текстів у вивченні іноземної мови сприяє формуванню інтересу до читання іноземною мовою. Результати дослідження показали, що робота з текстом художньої літератури або його уривком на заняттях з іноземної мови мотивує учнів до прочитання оригіналу твору, розширює лінгвокультурологічний кругозір і

розвиває навчально-пізнавальну компетенцію. Вважаємо, що художній текст обов'язково повинен мати своє гідне місце на заняттях з іноземної мови.

Я, Сокол Ольга, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Дидактизація художніх творів для уроку іноземної мови» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. При написанні роботи я дотримувалася принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баклашкина М. В. Обучение иноязычному межличностному общению на занятиях по иностранному языку / М. В. Баклашкина // Иностранные языки в школе. – Москва, 2009. – С. 9 – 17.
2. Барышников Н. В. Методика обучения второму иностранному языку в школе / Н. В. Барышников. – Москва: Просвещение, 2003. – 159 с.
3. Блохіна С. А. Навчання розумінню іншомовного тексту при читанні як пошукової діяльності / С. А. Блохіна. – Київ: Просвітництво, 2009. – 305 с.
4. Галопова С. В. Сучасні методи викладання іноземних мов за рубежом / С. В. Глопова. – Київ: Вид. центр «Академія», 2007. – С. 24.
5. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие / Н. Д. Гальскова. – Москва: Издательский центр «Академия», 2007. – 336 с.
6. Давидова О. В. Самостійний аналіз художніх творів у початковій школі [Електронний ресурс] / О. В. Давидова. – Режим доступу: <http://nsc.1september.ru/article.php/>. – (06. 05. 18).
7. Єремiна С. Є. Особливості роботи з текстом на уроках літератури в рамках технології продуктивного читання [Електронний ресурс] / С. Є. Єремiна. – Режим доступу: <http://ershov.clan.su/load/0-0-0-428-20/>. – (11.05.18).
8. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [за ред. Ніколаєва С. Ю.]. – Київ: Ленвіт, 2003. – 273 с.
9. Игнатьева Е. В. К отбору и распределению материала для обучения чтению текстов художественной литературы / Е. В. Игнатьева. – Москва: РВалент, 2005. – С.12 – 14.

10. Ісакович Є. А. Діалогічне спілкування як взаємодія учнів у контексті культурно-дозвільної діяльності на уроці іноземної мови / Є. А. Ісакович. – Київ, 2009. – С. 9 – 12.
11. Колкер Я. М. Обучение восприятию на слух английской речи / Я. М. Колкер. – Москва: Издательский центр «Академия», 2002. – 336 с.
12. Колкер Я. М. Практическая методика обучения иностранному / Я. М. Колкер. – Москва: Издательский центр «Академия», 2001. – 264 с.
13. Кондратюк І. Г. Активізація навчальної діяльності учнів на уроці / І. Г. Кондратюк. – Київ, 2009. – С. 12.
14. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник. – Київ: Ленвіт, 2002. – 327 с.
15. Носонович Є. В. Методична автентичність у навчанні іноземних мов / Є. В. Носонович. – Київ: АКАДЕМІЯ, 2010. – 178 с.
16. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах / Л. С. Панова, І. Б. Андрійко, С. В. Тезікова. – Київ: АКАДЕМІЯ, 2010. – 328 с.
17. Пагіс Н. А. Робота з художнім текстом на уроках англійської літератури / Н. А. Пагіс. – Київ: АКАДЕМІЯ, 2004. – С. 49 – 55.
18. Рогова Г. В. Методика навчання іноземним мовам у середній школі / Г. В. Рогова. – Київ: Ленвіт, 2009. – 240 с.
19. Сокол О. С. Дидактизація художніх творів для уроку іноземної. – // Актуальні проблеми сучасної іноземної філології: Студентський науковий вісник. – Рівне: РДГУ, 2018. – С. 229 – 232.
20. Сніжко М. В., Жукова Л. В. Особливості викладання німецької мови як другої іноземної в середніх навчальних закладах / В. М. Сніжко, Л. В. Жукова. – Київ: Ленвіт, 2009. – 250 с.
21. Смирнов И. Б. Актуальные вопросы преподавания немецкого языка в средней школе: Учебно-методическое пособие для учителя / И. Б. Смирнов. – Санкт-Петербург: КАРО, 2005. – 160 с.

22. Bowen T., Marks J. *Inside Teaching* / T. Bowen, J. Marks. – Macmillan, 1994. – P. 27 – 30.
23. Carter R., Long M. *Teaching Literature* / R. Carter, M. Long. – Longman, 1991. – P. 57 – 59.
24. Gillian L. *Literature and Language Teaching* / L. Gillian. – Cambridge, 1993. – P. 91 – 100.
25. Widdowson H. *Stylistics and the Teaching of Literature* / H. Widdowson – Longman, 1975. – P. 221 – 223.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

26. Online Collins English Dictionary [Electronic resource]. – Access mode: [http:// www.collinslanguage.com/](http://www.collinslanguage.com/). – (25. 04. 18).
27. Online Oxford English Dictionary [Electronic resource]. – Access mode: [http:// www.oxforddictionaries.com/](http://www.oxforddictionaries.com/). – (27. 04. 18).
28. Online Webster`s dictionary [Electronic resource]. – Access mode: [http:// www.websters-online-dictionary.org/](http://www.websters-online-dictionary.org/). – (27. 04. 18).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

29. English literature [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.britannica.com/art/English-literature>. – (30. 04. 18).
30. Literatur auf Deutsch [Elektronische Ressource]. – Zugriff unter: <https://www.die-besten-aller-zeiten.de/buecher/klassiker-deutsche-literatur/>. – (30. 04. 18).

ДОДАТОК А

Байки

The Lion and the Mouse (Aesop)

Once when a Lion was asleep a little Mouse began running up and down upon him; this soon wakened the Lion, who placed his huge paw upon him, and opened his big jaws to swallow him. "*Pardon, O King,*" cried the little Mouse: "*forgive me this time, I shall never forget it: who knows but what I may be able to do you a turn some of these days?*" The Lion was so tickled at the idea of the Mouse being able to help him, that he lifted up his paw and let him go.

Some time after the Lion was caught in a trap, and the hunters who desired to carry him alive to the King, tied him to a tree while they went in search of a waggon to carry him on. Just then the little Mouse happened to pass by, and seeing the sad plight in which the Lion was, went up to him and soon gnawed away the ropes that bound the King of the Beasts. "*Was I not right?*" said the little Mouse.

The Bundle of Sticks (Aesop)

An old man on the point of death summoned his sons around him to give them some parting advice. He ordered his servants to bring in a faggot of sticks, and said to his eldest son, "*Break it.*" The son strained and strained, but with all his efforts was unable to break the Bundle. The other sons also tried, but none of them was successful. "*Untie the faggots,*" said the father, "*and each of you take a stick.*" When they had done so, he called out to them, "*Now, break,*" and each stick was easily broken. "*You see my meaning,*" said their father

The Two Pots

Two Pots had been left on the bank of a river, one of brass, and one of earthenware. When the tide rose they both floated off down the stream. Now the earthenware pot tried its best to keep aloof from the brass one, which cried out: *“Fear nothing, friend, I will not strike you.”* *“But I may come in contact with you,”* said the other, *“if I come too close; and whether I hit you, or you hit me, I shall suffer for it.”* The strong and the weak cannot keep company.

Tasks:

1. Read texts attentively.
2. Highlight the main idea of each text.
3. How could you describe the main characters?

Der Löwe und der Bär

Ein Fuchs war einmal auf Jagd gegangen, einen guten Bissen zu erbeuten. Er war noch nicht lange unterwegs, als er ein lautes Streiten vernahm.

Ein Bär schlug mit seinen Tatzen nach einem Löwen und fauchte ihn wütend an: *„Ich war der erste beim Hirschkalb. Die Beute gehört mir, ich habe sie gefangen.“*

„Nein!“ brüllte der Löwe zornig zurück. *„Du lügst! Ich war als erster hier, und darum gehört die Beute mir.“* Er wehrte sich kräftig und schnappte mit seinen scharfen Zähnen nach dem Fell des Bären.

Der Löwe und der Bär kämpften verbissen miteinander. Dem Fuchs erschien der Kampf endlos, denn nicht weit von ihm entfernt lag die Streitbeute, und er musste sich zusammenreißen, dass er sich nicht gleich auf das Hirschkalb stürzte. Aber er war klug und sagte sich: *„Sind die Streitenden erst erschöpft, so können sie mir nichts mehr anhaben.“*

Als der Bär und der Löwe nach unerbittlichem Kampf endlich kraftlos zusammenbrachen, waren sie tatsächlich nicht mehr fähig, sich zu rühren. Der Fuchs schritt an ihnen vorbei und holte sich die Beute. Er verneigte sich höflich und sagte: „*Danke, meine Herren, sehr freundlich, wirklich sehr freundlich!*“ Lachend zog er mit dem Hirschkalb ab.

Die Aufgaben:

1. Lesen Sie den Text aufmerksam
2. Heben Sie die Hauptidee vom Text hervor.
3. Wie konnten Sie die Hauptcharaktere beschreiben?

ДОДАТОК Б

Народні казки

Lazy Jack

Once upon a time there was a boy whose name was Jack, and he lived with his mother on a common. They were very poor, and the old woman got her living by spinning, but Jack was so lazy that he would do nothing but bask in the sun in the hot weather, and sit by the corner of the hearth in the winter-time. So they called him Lazy Jack. His mother could not get him to do anything for her, and at last told him, on Monday, that if he did not begin to work for his porridge she would turn him out to get his living as he could. This roused Jack, and he went out and hired himself for the next day to a neighboring farmer for a penny; but as he was coming home, never having had any money before, he lost it in passing over a brook. *“You stupid boy,”* said his mother, *“you should have put it in your pocket.”* *“I’ll do so another time,”* replied Jack.

On Wednesday, Jack went out again and hired himself to a cow-keeper, who gave him a jar of milk for his day's work. Jack took the jar and put it into the large pocket of his jacket, spilling it all, long before he got home. *“Dear me!”* said the old woman, *“you should have carried it on your head.”* *“I’ll do so another time,”* said Jack. So on Thursday, Jack hired himself again to a farmer, who agreed to give him a cream cheese for his services. In the evening Jack took the cheese, and went home with it on his head. By the time he got home the cheese was all spoiled, part of it being lost, and part matted with his hair. *“You stupid lout,”* said his mother, *“you should have carried it very carefully in your hands.”* *“I’ll do so another time,”* replied Jack.

On Friday, Lazy Jack again went out, and hired himself to a baker who would give him nothing for his work but a large tomcat. Jack took the cat, and began

carrying it very carefully in his hands, but in a short time pussy scratched him so much that he was compelled to let it go. When he got home, his mother said to him, “*You silly fellow, you should have tied it with a string, and dragged it along after you.*” “*I’ll do so another time,*” said Jack. So on Saturday, Jack hired himself to a butcher, who rewarded him by the handsome present of a shoulder of mutton. Jack took the mutton, tied it to a string, and trailed it along after him in the dirt, so that by the time he had got home the meat was completely spoilt. His mother was this time quite out of patience with him, for the next day was Sunday, and she was obliged to do with cabbage for her dinner. “*You ninny-hammer,*” said she to her son; “*you should have carried it on your shoulder.*” “*I’ll do so another time,*” replied Jack. On the next Monday, Lazy Jack went once more, and hired himself to a cattle-keeper, who gave him a donkey for his trouble. Jack found it hard to hoist the donkey on his shoulders, but at last he did it, and began walking slowly home with his prize. Now it happened that in the course of his journey there lived a rich man with his only daughter, a beautiful girl, but deaf and dumb.

Now she had never laughed in her life, and the doctors said she would never speak till somebody made her laugh. This young lady happened to be looking out of the window when Jack was passing with the donkey on his shoulders, with the legs sticking up in the air, and the sight was so comical and strange that she burst out into a great fit of laughter, and immediately recovered her speech and hearing. Her father was overjoyed, and fulfilled his promise by marrying her to Lazy Jack, who was thus made a rich gentleman. They lived in a large house, and Jack's mother lived with them in great happiness until she died.

Tasks:

1. Highlight the main idea of the text.
2. Group the text around the main ideas and divide it into semantic parts. By quantity of the main ideas make the plan of the text.
3. Give a text plot orally.

4. Write characteristic of the main characters.

Die drei Sprachen (Brüder Grimm)

An der Schweiz lebte einmal ein alter Graf, der hatte nur einen einzigen Sohn, aber er war dumm und konnte nichts lernen. Da sprach der Vater: *„Höre, mein Sohn, ich bringe nichts in deinen Kopf, ich mag es anfangen, wie ich will. Du mußt fort von hier, ich will dich einem berühmten Meister übergeben, der soll es mit dir versuchen.“* Der Junge ward in eine fremde Stadt geschickt, und blieb bei dem Meister ein ganzes Jahr. Nach Verlauf dieser Zeit kam er wieder heim, und der Vater fragte: *„Nun mein Sohn, was hast du gelernt?“* – *„Vater, ich habe gelernt, was die Hunde bellen,“* antwortete er. *„Daß Gott erbarm!“* rief der Vater aus, *„ist das alles, was du gelernt hast? Ich will dich in eine andere Stadt zu einem andern Meister tun.“*

Der Junge ward hingebacht, und blieb bei diesem Meister auch ein Jahr. Als er zurückkam, fragte der Vater wiederum: *„Mein Sohn, was hast du gelernt?“* Er antwortete: *„Vater, ich habe gelernt, was die Vögli sprechen.“* Da geriet der Vater in Zorn und sprach: *„O, du verlornen Mensch, hast die kostbare Zeit hingebacht und nichts gelernt, und schämst dich nicht, mir unter die Augen zu treten? Ich will dich zu einem dritten Meister schicken, aber lernst du auch diesmal nichts, so will ich dein Vater nicht mehr sein.“* Der Sohn blieb bei dem dritten Meister ebenfalls ein ganzes Jahr, und als er wieder nach Haus kam und der Vater fragte: *„Mein Sohn, was hast du gelernt?“* so antwortete er: *„Lieber Vater, ich habe dieses Jahr gelernt, was die Frösche quaken.“* Da geriet der Vater in den höchsten Zorn, sprang auf, rief seine Leute herbei und sprach: *„Dieser Mensch ist mein Sohn nicht mehr, ich stoße ihn aus und gebiete euch, daß ihr ihn hinaus in den Wald führt und ihm das Leben nehmt.“* Sie führten ihn hinaus, aber als sie ihn töten sollten, konnten sie nicht vor Mitleiden und ließen ihn gehen. Sie schnitten einem Reh Augen und Zunge aus, damit sie dem Alten die Wahrzeichen bringen konnten.

Der Jüngling wanderte fort und kam nach einiger Zeit zu einer Burg, wo er um Nachtherberge bat. *„Ja,“* sagte der Burgherr, *„wenn du da unten in dem alten Turm*

übernachten willst, so gehe hin, aber ich warne dich, es ist lebensgefährlich, denn er ist voll wilder Hunde, die bellen und heulen in einem fort, und zu gewissen Stunden müssen sie einen Menschen ausgeliefert haben, den sie auch gleich verzehren.“ Die ganze Gegend war darüber in Trauer und Leid, und konnte doch niemand helfen. Der Jüngling aber war ohne Furcht und sprach: *„Laßt mich nur hinab zu den bellenden Hunden, und gebt mir etwas, das ich ihnen vorwerfen kann; mir sollen sie nichts tun.“* Weil er nun selber nicht anders wollte, so gaben sie ihm etwas Essen für die wilden Tiere und brachten ihn hinab zu dem Turm. Als er hineintrat, bellten ihn die Hunde nicht an, wedelten mit den Schwänzen ganz freundlich um ihn herum, fraßen, was er ihnen hinsetzte, und krümmten ihm kein Härchen. Am andern Morgen kam er zu jedermanns Erstaunen gesund und unversehrt wieder zum Vorschein und sagte zu dem Burgherrn: *„Die Hunde haben mir in ihrer Sprache offenbart, warum sie da hausen und dem Lande Schaden bringen. Sie sind verwünscht und müssen einen großen Schatz hüten, der unten im Turme liegt, und kommen nicht eher zur Ruhe, als bis er gehoben ist, und wie dies geschehen muß, das habe ich ebenfalls aus ihren Reden vernommen.“* Da freuten sich alle, die das hörten, und der Burgherr sagte, er wollte ihn an Sohnes Statt annehmen, wenn er es glücklich vollbrächte. Er stieg wieder hinab, und weil er wußte, was er zu tun hatte, so vollführte er es und brachte eine mit Gold gefüllte Truhe herauf. Das Geheul der wilden Hunde ward von nun an nicht mehr gehört, sie waren verschwunden, und das Land war von der Plage befreit.

Über eine Zeit kam es ihm in den Sinn, er wollte nach Rom fahren. Auf dem Weg kam er an einem Sumpf vorbei, in welchem Frösche saßen und quakten. Er horchte auf, und als er vernahm, was sie sprachen, ward er ganz nachdenklich und traurig. Endlich langte er in Rom an, da war gerade der Papst gestorben, und unter den Kardinälen großer Zweifel, wen sie zum Nachfolger bestimmen sollten. Sie wurden zuletzt einig, derjenige sollte zum Papst erwählt werden, an dem sich ein göttliches Wunderzeichen offenbaren würde. Und als das eben beschlossen war, in demselben Augenblick trat der junge Graf in die Kirche, und plötzlich flogen zwei schneeweiße Tauben auf seine beiden Schultern und blieben da sitzen. Die Geistlichkeit erkannte darin das Zeichen Gottes und fragte ihn auf der Stelle, ob er

Papst werden wolle. Er war unschlüssig und wußte nicht, ob er dessen würdig wäre, aber die Tauben redeten ihm zu, daß er es tun möchte, und endlich sagte er „Ja.“ Da wurde er gesalbt und geweiht, und damit war eingetroffen, was er von den Fröschen unterwegs gehört und was ihn so bestürzt gemacht hatte, daß er der heilige Papst werden sollte. Darauf mußte er eine Messe singen und wußte kein Wort davon, aber die zwei Tauben saßen stets auf seinen Schultern und sagten ihm alles ins Ohr.

Die Aufgaben:

1. Heben Sie die Hauptidee vom Text hervor.
2. Gruppieren Sie den Text um die Hauptideen und teilen Sie ihn in semantische Teile. Durch die Menge der Hauptideen machen den Plan des Textes.
3. Übergeben Sie das Sujet des Textes verbal.
4. Schreiben Sie Eigenschaft der Hauptcharaktere.

ДОДАТОК В**Поезії****She Walks In Beauty by Lord Byron**

She walks in beauty, like the night
Of cloudless climes and starry skies;
And all that's best of dark and bright
Meet in her aspect and her eyes:
Thus mellowed to that tender light
Which heaven to gaudy day denies.

One shade the more, one ray the less,
Had half impaired the nameless grace
Which waves in every raven tress,
Or softly lightens o'er her face;
Where thoughts serenely sweet express
How pure, how dear their dwelling place.

And on that cheek, and o'er that brow,
So soft, so calm, yet eloquent,
The smiles that win, the tints that glow,
But tell of days in goodness spent,
A mind at peace with all below,
A heart whose love is innocent!

Carpe Diem by William Shakespeare

O mistress mine, where are you roaming?
 O stay and hear! your true-love's coming
 That can sing both high and low;
 Trip no further, pretty sweeting,
 Journey's end in lovers' meeting –
 Every wise man's son doth know.

What is love? 'tis not hereafter;
 Present mirth hath present laughter;
 What's to come is still unsure:
 In delay there lies no plenty, –
 Then come kiss me, Sweet and twenty,
 Youth's a stuff will not endure.

Tasks:

1. Read poems expressively.
2. Make written analysis of the poems.

Die schöne Nacht von Johann Goethe

Nun verlass' ich die Hütte,
 Meiner Liebsten Aufenthalt,
 Wandle mit verhültem Schritte
 Durch den öden, finstern Wald:

Luna bricht durch Busch und Eichen,
Zephir meldet ihren Lauf,
Und die Birken streun mit Neigen
Ihr den süssten Weihrauch auf.

Wie ergötz' ich mich im Kühlen
Dieser schönen Sommernacht !
O wie still ist hier zu Fülen,
Was die Seele glücklich macht !
Lässt sich kaum die Wonne fassen;
Und doch wollt' ich, Himmel, dir
Tausend solcher Nächte lassen,
Gäb' mein Mädchen eine mir.

Loreley von Heinrich Heine

Ich weiß nicht, was soll es bedeuten,
Daß ich so traurig bin;
Ein Märchen aus alten Zeiten,
Das kommt mir nicht aus dem Sinn.

Die Luft ist kühl und es dunkelt,
Und ruhig fließt der Rhein;
Der Gipfel des Berges funkelt
Im Abendsonnenschein.

Die schönste Jungfrau sitzet
Dort oben wunderbar,
Ihr goldnes Geschmeide blitzet,

Sie kämmt ihr goldnes Haar.

Sie kämmt es mit goldnem Kamme,
Und singt ein Lied dabey;
Das hat eine wundersame,
Gewaltige Melodey.

Den Schiffer, im kleinen Schiffe,
Ergreift es mit wildem Weh;
Er schaut nicht die Felsenriffe,
Er schaut nur hinauf in die Höh'.

Ich glaube, die Wellen verschlingen
Am Ende Schiffer und Kahn;
Und das hat mit ihrem Singen
Die Loreley getan.

Die Aufgaben:

1. Lesen Sie Gedichte ausdrucksvoll.
2. Machen Sie die schriftliche Analyse der Gedichte.